

PROMOVAREA FONDURILOR PERSONALE ÎN BIBLIOTECA PUBLICĂ DIN CLUJ-NAPOCA. STUDIU DE CAZ: PROIECTUL CULTURAL EMIL ISAC – MUZEUL DIN BIBLIOTECĂ*

IOANA-TEREZIA POP

Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj

ioana.pop@bjc.ro

ABSTRACT: The present study intends to highlight the life, work and material culture of Emil Isac, a man of culture from Cluj, considered the first modern poet of Transylvania. Since 2001, the "Octavian Goga" County Library of Cluj holds the artefacts that once belonged to the poet, and which, between 1955 and 2001, were organized as part of the "Emil Isac" Memorial Museum, in the two rooms of the house where he lived most of his life. This article records a case study, a model of good practice, to valorize Emil Isac's personal collection through a cultural project co-financed by the National Cultural Fund Administration. The main objectives in this approach were: the development of a virtual museum, the creation of a database specific for museums, the transformation of the experience of visiting the "Emil Isac" exhibition space within the Special Collections, Memory and Local Knowledge Department, as well as museum education workshops based on the personality of Isac.

KEYWORDS: Emil Isac, cultural project, National Cultural Fund Administration, digitization, virtual museum, material culture

Cultura materială, precum afirmă profesorul David Morgan reprezintă „obiecte, dar include și sentimentele, valorile, temerile și obsesiile care informează cum sunt înțelese și folosite lucrurile”. Totodată, „ca domeniu de cercetare, cultura materială presupune că sensul nu se află în lucruri, ci este activat de

acestea”.¹ Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj deține un bogat fond enciclopedic de documente, format în mare parte din cărți, un element din cultura materială universală. Acestea, pe lângă numeroasele beneficii recunoscute lecturii, contribuie și la promovarea valorilor și a comunității locale. În cadrul

* Articol apărut în cadrul proiectului cultural, Emil Isac – muzeul din bibliotecă, co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național prin contractul de finanțare nr. P3070 din 18.07.2024, proiect desemnat câștigător în cadrul sesiunii de finanțare II/2024, cu desfășurare în perioada 15 iunie – 15 noiembrie 2024.

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

¹ David Morgan, "The Materiality of Cultural Construction", *Material Religion The Journal of Objects Art and Belief*, vol. 4, nr. 2 (2008): 228. https://www.researchgate.net/profile/David-Morgan63/publication/250172652_The_Materiality_of_Cultural_Construction/links/650f0ba982f01628f03fbef5/The-Materiality-of-CulturalConstruction.pdf (accesat la data 14.11.2024). David Morgan este profesor de studii religioase la Duke University, din Durham, statul Carolina de Nord, Statele Unite ale Americii.

Compartimentului Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală, se poate observa cu precădere grija față de bunurile donate de către oameni de cultură, care au avut și au un aport la dezvoltarea urbei de pe Someș. Ne referim aici la cele 20 de fonduri personale gestionate de compartiment², care sunt compuse din cărți, șase dintre acestea conținând documente de arhivă, iar trei și obiecte personale. Dintre acestea, se remarcă, prin complexitatea tipurilor de obiecte care îl compun, Fondul Emil Isac. Atipic pentru biblioteci publice, acesta, a intrat în gestiunea instituției de cultură clujene în anul 2001 și reunește într-un spațiu restrâns, cu alură de muzeu, cărți, periodice, dar și piese de mobilier, de decor, obiecte personale sau de artă plastică. Fondul este remarcabil cu atât mai mult cu cât facilitează o mai bună cunoaștere a societății clujene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea.

Cercetarea obiectelor din fondul care a aparținut poetului clujean Emil Isac (1886-1954) indică diversitatea și ancorarea poetului în realitatea epocii în care a trăit. A fost preocupat să achiziționeze ultimele apariții de carte (un mic fond l-a primit de la cunoscuți sau diferite personalități și poartă semnătura sau dedicația acestora pentru Isac), a fost un cunoscător al curentului academist, prezent în pictură și grafică, fapt ce se observă și din colecția de

tablouri și desene care i-au aparținut. Totodată, a fost un bun cunoscător al stilurilor clasic și contemporan, de la final de secol XIX și început de secol XX, iar acest detaliu se verifică prin piesele de mobilier și obiecte personale care se încadrează în stilurile neo-rococo, Arts & Crafts, Art Nouveau sau Art Deco și care redau o fărâma din secolul trecut în biblioteca publică clujeană. Fiecare obiect din fondul cercetat prinde viață în momentul în care este pus în contextul epocii în care a fost creat, dar mai mult, capătă sens pentru că evocă viața unui om de cultură care a trăit și activat în Cluj. A fost cunoscut aici ca poet, dramaturg, profesor universitar, inspector al teatrelor, academician, dar mai ales, prieten al oamenilor de cultură ai timpului său și mentor pentru mulți tineri³ care îi treceau pragul locuinței.

În anul în care se împlinesc 70 de ani de la moartea poetului clujean, Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj a implementat un proiect cultural de promovare a operei și vieții sale, Emil Isac – muzeul din bibliotecă. Realizarea proiectului a fost facilitată de bogatul fond personal Emil Isac, care a fost atât sursă de inspirație, cât și izvor istoric. Studiul de față este structurat în trei părți. În prima parte este descrisă, pe scurt, viața și parcursul profesional al poetului Emil Isac, în a doua parte sunt menționate obiectele ce constituie fondul

² Fondurile personale care conțin doar cărți aparțin lui: Iosif Pervain, Petru Poantă și Irina Petraș, Ion Vartic și Marta Petreu, Mircea Muthu, Ilie Călian, Gavril Máté, Pavel Bellu, Marcel Mureșeanu, Petru Pipoș, Vasile Langa, Olimpiu Boitoș, Crișan Mircioiu, Ion Vlad, Constantin Cubleșan. Fondurile personale care conțin și documente de arhivă aparțin lui: Ion Brad, Traian Brad, Nicolae Both, Liviu și Ioana Petrescu, Dimitrie Popovici și Emil Isac.

³ Un exemplu de recunoaștere a meritelor de mentor este dedicația: *Maestrului Emil Isac, prietenul marelui Coșbuc, îndrumătorul pașilor mei în literatură și viață, cu dragoste și recunoștință – București, 20 VI 1953 Dmicu*. Dedicatie a lui Dumitru Micu, (1928-2018) critic și istoric literar, poet și prozator, din cartea: George

Coșbuc, *Poezii*, prefață Dumitru Micu, vol. I (București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1953). În același sens putem aminti dedicația din cartea de onoare a muzeului a pictorului Anastase Demian: *De casa aceasta din Cluj mă leagă multe și scumpe amintiri. Aici s-a hotărât soarta mea de pictor. În anul 1919 Emil Isac a intervenit pe lângă Consiliul Dirigent din Sibiu să obțin o bursă pentru Paris. Grație lui am putut studia pictura multi ani în Franța. Mă bucură foarte mult înființarea Muzeului Memorial Emil Isac tocmai în casa pe care am frecventat-o în cursul anilor atât de des până la moartea poetului de care m-a legat o sinceră și profundă prietenie Cluj 22 III 1970 A. Demian în Fondul Emil Isac, Muzeul „Emil Isac”, Carte de onoare 1, p. 27.*

personal, iar, în final, este prezentat un studiu de caz, un model de bune practici, pentru valorificarea și promovarea unui fond personal de documente, prin proiectul cultural Emil Isac – muzeul din bibliotecă.

Cine a fost Emil Isac?

Descendent al unei elite de intelectuali români⁴, Emil Isac s-a născut la Cluj, la 17 mai 1886, ca fiu al avocatului Aurel Isac și al Elizei (Elisabeta) Roșescu.⁵ Împreună cu părinții și cei trei frați (Aurel jr., Valeria și Lucia) a locuit în cea mai mare parte a vieții sale într-un imobil din centrul orașului Cluj.⁶ A avut șansa de a crește într-o casă în care se purtau discuții politice importante. Acest lucru se întâmpla pentru că Aurel Isac era un avocat influent. Din această poziție și fiind implicat în activitatea Partidul Național Român, i-a apărut pe memorandiști în procesul care a avut loc la Cluj, în anul 1894. Ulterior, a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia și a fost primul senator român de Cluj (1920-1921).⁷

Influențat de anturajul familiei sale, de impresionanta bibliotecă de familie, dar și datorită educației primite în școlile din Cluj și Năsăud, Emil Isac, ajunge să se dedice literaturii. În autobiografia pe care o scrie în anul 1953, putem citi următoarele: *Cu literatura am început să mă ocup așazicînd din "copilărie". Ajutîndu-mă educația să cunosc literatura clasică și limbi streine, am "tradus" ca o încercare tinerească la etate de 14 ani Corbul lui Edgar Allan Poe și*

*tălmăcirea a apărut în Gazeta Transilvaniei. Colaborarea mea la reviste am început-o cu 16 ani, la revista "Familia" condusă de Iosif Vulcan, publicație la care și-au făcut intrarea în literatură și Eminescu, Coșbuc, Slavici, și în "Familia" lui Iosif Vulcan am publicat traducerea piesei lui Oscar Wilde: Evantaiul doamnei Windermere. [...] Cel dintăi volum de poezii mi-a apărut în 1908 la Cluj editat de P. Barițiu, Impresii și senzații moderne [...].⁸ Poezia lui Isac a stârnit curiozitate și controverse încă de la prima sa apariție. De la Eugenia Isac, nora sa, aflăm mai multe referitoare la acest subiect, dar și despre elementele prezente în opera lui Emil Isac: *Poezia lui Emil Isac, după unele începuturi mai timide, începe să primească accente puternice de revoltă socială [...]. Viziunea nouă pe care o aduce tînărul poet clujean este opusă celei arhaice, de nuanțe sămănătoriste și care îndemna la cultivarea tradițiilor. Tăranul este privit altfel de Emil Isac care zugrăvește cu pana sa și pe acela care va fi stegarul luptei pentru libertate socială, adică muncitorul. [...] poezii cu puternice accente sociale, precum "Plugarul", "De la săpă vin...", "Azi", "Muncitoare" și altele din care răzbate viața grea a celor oropsiți de aceia care "mîncă grîul nost pe masă". Din aceste poezii se desprinde compasiunea pentru cei mulți și oropsiți, pentru cei care luptă pentru dreptate. Adesea răzbate critica societății burgheze îmbuibate și nepăsătoare față de mizeria celor exploatați ca în "Copiii de moți pe**

⁴ Pentru o prezentare detaliată a ramurilor paterne (Isac) și maternelor (Roșescu) a se vedea Ghizela Cosma, „Secvențe genealogice dintr-un album de familie”, în Ghizela Cosma, Anca Docolin, Liana Vescan *Muzeul din bibliotecă: Fondul Emil Isac, vol. I Istorie, bibliofilie, bibliografie*, (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2017), 41-59.

⁵ Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj, Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală, *Fondul Emil Isac*, Acte personale, cutia 1, dosarul 1, f. 3.

⁶ Clădirea, astăzi renovată, se află la adresa strada Emil Isac la numărul 23.

⁷ Cosma, „Secvențe genealogice”, 52-53, și Liana Vescan, „Fondul Emil Isac, istoria unui muzeu recuperat”, în Ghizela Cosma, Anca Ioana Docolin, Ioan Tomoiagă, *Biblioteca Județeană "Octavian Goga" Cluj: două decenii de istorie: 2000-2020, vol. 2 Patrimoniul documentar al bibliotecii: studii*, (Cluj-Napoca: Școala Ardeleană, 2021), 148.

⁸ *Fondul Emil Isac*, Manuscrise, cutia 7, dosarul 50, f. 4.

străzile din Cluj” sau mai ales în “Cerșetori” și “Sirena fabricii”, “Acelor care suferă” etc.⁹

Ca tânăr, îmbrățișează idealurile naționaliste române intrând în politică, în Partidul Social Democrat Român. Ca tânăr politician a fost delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Tot în 1918, a condus și biroul de presă al Consiliului Național din Cluj. În această calitate, a publicat articole referitoare la unirea românilor și eliberarea de sub dominația austro-ungară. În plus, la inițiativa lui Iuliu Maniu și Ionel Brătianu, a fost trimis ca delegat de presă al Consiliului Dirigent la Berna, pentru a ajuta la recunoașterea internațională a unirii românilor.¹⁰ Cu toate acestea, în 1919 (după o scurtă carieră în politică), a demisionat din partid, cu motivația formulată ulterior: *Partidul Socialist din Ardeal nu era ceia ce-l doream eu, am demisionat din Partidul oportunist și am slujit ca om al Artelor și ca profesor totdeauna progresul omenesc.*¹¹ La scurt timp după ce și-a dat demisia, în ianuarie 1920, Emil Isac a fost numit *inspector al teatrelor streine și organizator al turneelor de teatre române din Transilvania*, pentru mai bine de douăzeci de ani.¹² Din această poziție, s-a implicat în dezvoltarea teatrelor românești, a organizat schimburi de spectacole cu teatrele maghiare, a promovat dramaturgia originală. De asemenea, a fost implicat în pregătirea

expozițiilor de artă, a matineelor literare și artistice și a susținut studiul artei românești în Transilvania.¹³ Mai mult, pentru o perioadă de aproximativ cinci ani (1926-1931), a fost titularul cursului de Estetică și Istoria Culturii la Școala de Arte Frumoase din Cluj (instituție de învățământ înființată și cu sprijinul său)¹⁴. În aceeași perioadă (în anul 1920), s-a căsătorit cu Gabriela Negro, iar din această căsătorie s-a născut singurul lor copil, Gheorghe.¹⁵ Între anii 1940-1945, s-a refugiat la Turda, în timpul cedării Transilvaniei de Nord maghiarilor. După al Doilea Război Mondial, în 1948, a fost numit membru corespondent al Academiei Române și a primit decorații din partea conducerii comuniste a Republicii Populare Române (în 1952, 1953 respectiv 1954).¹⁶ Chiar dacă nu mai era membru de partid din tinerețe, a fost agreat de conducerea Republicii, fiindu-i publicate două poezii în antologia *Scriitori ai R.P.R. în slujba poporului*, tipărită în 1949.¹⁷ Cu toate acestea, nu a fost scutit de politicile de naționalizare, din întregul imobil al familiei Isac, compus din 19 camere, i-au fost alocate doar două camere, în anul 1950.¹⁸

La un an după moartea lui Emil Isac, survenită în anul 1954, cele două camere, în care a locuit în ultima perioadă a vieții, au fost transformate și amenajate într-o Casă memorială.¹⁹ La patru ani de la inaugurare,

⁹ *Fondul Emil Isac*, Manuscrise, cutia 7, dosarul 50, f. 17-18.

¹⁰ Violeta Șipoș, *Emil Isac – studiu monografic* (Alba Iulia: Aeternitas, 2022), 55-58.

¹¹ *Fondul Emil Isac*, Manuscrise, cutia 7, dosarul 50, f. 4.

¹² *Fondul Emil Isac*, Acte personale, cutia 1, dosarul 3, f. 1. Emil Isac deține această funcție în perioada 1920-1946, când se pensionează. Cu mențiunea că în intervalul 1940-1945 s-a aflat în refugiu la Turda, timp în care nu a putut să își desfășoare activitatea profesională.

¹³ Șipoș, *Emil Isac*, 61.

¹⁴ Eugenia Isac, „Documente de artă plastică în muzeul memorial «Emil Isac» din Cluj”, *Făclia*, (1963), tăietură din ziar în *Fondul Emil Isac*, Muzeul Emil Isac, cutia 1, dosarul 2, f. 8, și Cosma, „Secvențe genealogice”, 44.

¹⁵ Gabriela s-a născut în Austria, iar tatăl ei inginerul Carol Negro a fost detașat la fabricile de sodă din Turda și Ocna Mureș. Vezi: Cosma, „Secvențe genealogice”, 45, și Șipoș, *Emil Isac*, 64.

¹⁶ *Fondul Emil Isac*, Acte personale, cutia 1, dosarul 3, f. 4-6.

¹⁷ Vescan, „Fondul Emil Isac”, 149.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ În 1955, fiul poetului, Gheorghe Isac, a semnat actul de vânzare-cumpărare prin care a vândut patrimoniul documentar al tatălui său Bibliotecii Academiei Române. Vezi: Șipoș, *Emil Isac*, 77. Certificatul de deces al lui Emil Isac din 25 martie 1954, *Fondul Emil Isac*, Acte personale, cutia 1, dosarul 1, f. 5. Invitația de la deschiderea Casei Memoriale, datată 17 decembrie 1955,

primul director al acesteia Gheorghe Dăncuș, nota referitor la inițiativa deschiderii muzeului și profilului acestuia: [...] *poporul muncitor, pe care Emil Isac l-a iubit și servit cu devotament, i-a cinstit memoria și meritele prin înființarea Muzeului memorial „Emil Isac”, unde sunt păstrate și expuse documentele legate de viața și opera poetului [...]*.²⁰ Totodată, colecția a reprezentat un bun mijloc de educare a tineretului și oamenilor muncii în spiritul patriotismului și internaționalismului socialist, iar pentru specialiști o sursă de documentare cu privire la istoria literaturii și culturii din prima jumătate a secolului al XX-lea.²¹

Aceasta a fost singura casă memorială dedicată unei personalități din Cluj, deschisă timp de aproape cincizeci de ani, organizată prin colaborarea dintre Comitetul regional Cluj al Partidului Muncitoresc Român, Filiala Cluj a Academiei R.P.R., Uniunea Scriitorilor din R.P.R. și Sfatul popular regional Cluj.²² Muzeul a funcționat până în anii '90, când întreaga clădire a fost retrocedată descendenților lui Emil Isac. Astfel, întregul patrimoniu (biblioteca, arhiva și mobilierul) a fost transferat, în anul 2001, la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj printr-o hotărâre a Consiliului Județean.²³

Fondul Emil Isac, Muzeul Emil Isac, cutia 1, dosarul 1, f. 75 și 76.

²⁰ Gheorghe Dăncuș, „Emil Isac”, *Făclia*, nr. 3864, (1959), tăietură din ziar în *Fondul Emil Isac*, Muzeul Emil Isac, cutia 1, dosarul 2, f. 6.

²¹ Gheorghe Dăncuș, *Muzeul Memorial Emil Isac* (Cluj: Sfatul Popular al Regiunii Cluj, 1958), 31.

²² Dăncuș, *Muzeul Memorial*, 3. În această broșură de prezentare a muzeului se poate vedea o listă de inventar a bunurilor familiei Isac, care au devenit obiectele de muzeu ale Casei Memoriale la deschiderea din anul 1955 până la închiderea din anii 1990. Din broșură se poate citi cum era organizată expoziția din cele două camere ale muzeului, sau în legătură cu lucrările de reorganizare din 1970/1971. Reorganizarea poate fi pusă în legătură și cu numărul mare de vizitatori (5000-6000 persoane într-un an), nevoia de a găsi soluții pentru a afișa bogata colecție, dar și căutarea de soluții pentru a gestiona spațiul după ce Editura Dacia s-a mutat în același imobil.

Prelucrarea tuturor documentelor de către personalul bibliotecii a durat până în anul 2010. Astfel, Fondul Emil Isac, nou organizat, a fost și este gestionat de Compartimentul Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală al bibliotecii.²⁴

Fondul Emil Isac

Bunurile²⁵ lăsate moștenire de Emil Isac (și de familia sa) alcătuiesc o colecție impresionantă ce reunește un număr de 1695 de cărți, 349 de publicații seriale, documente de arhivă (șapte serii), obiecte personale, mobilier și tablouri. Dacă ne plimbăm privirea peste titlurile cărților existente în biblioteca Isac, vom descoperi preferințe pentru literatura clasică și modernă, istorie, sociologie, limbi străine și enciclopedii. De asemenea, se remarcă și faptul că Isac era poliglot, parte din volumele din bibliotecă au fost tipărite în limbile: franceză, maghiară, germană, engleză, italiană, dar și latină sau esperanto. Unele cărți, mai exact un număr de 254, conțin dedicații pe care Emil Isac le-a primit de la diferite persoane de cultură sau apropiați, cum ar fi: Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga, Silviu Dragomir, Onisifor Ghibu, Kós

În aceste condiții muzeul v-a fi relocat de la etaj, din cele două camere, la parter în trei camere. De asemenea, este și momentul în care muzeul ajunge în administrația Muzeului Național de Artă Cluj și sub îndrumarea Comitetului Județean pentru Cultură și Educație Socialistă. Ilie Călian, „În curând se va redeschide Muzeul «Emil Isac»”, *Făclia*, (1970), tăietură din ziar în *Fondul Emil Isac*, Muzeul Emil Isac, cutia 1, dosarul 2, f. 19, și Violeta Șipoș, *Emil Isac*, 77.

²³ Vescan, „Fondul Emil Isac”, 157.

²⁴ Vescan, „Fondul Emil Isac”, 158.

²⁵ Informații referitoare la fond se regăsesc în registrele bibliotecii, dar și în articolul Vescan, „Fondul Emil Isac”, 158-167. În catalogul online al bibliotecii se regăsesc înregistrate și descrise cărțile, publicațiile seriale, desenele și tablourile, dar și întreaga arhivă. Catalogul poate fi accesat <https://portal.bjc.qulto.ro/ro> (accesat la 25.07.2024)

Károly, Perpessicius, Liviu Rebreanu, și mulți alții.²⁶

Colecția de obiecte personale și mobilier conține șaizeci de articole. Dintre acestea se remarcă un birou din lemn masiv, o garnitură cu sofa, două fotolii și două scaune, două fotolii din piele, o măsuță de cafea pictată, cinci corpuri de bibliotecă, discuri de vinil, statuete, servieta și ochelarii poetului, instrumente de scris și decorații. Pe pereții spațiului expozițional „Emil Isac” pot fi vizionate zece tablouri semnate de artiști precum Elena Popea, Emil Cornea sau Gáll Ferenc.

Prima din cele șapte serii în care este organizată arhiva este denumită *Acte personale* și este formată din 14 dosare care conțin certificate, carnete din timpul studiilor, invitații, cărți de vizită, acte (medicale, judecătorești și de pensie), pașapoarte, documente și diplome școlare, necrologuri sau legitimații ale lui Emil Isac sau ale părinților (Aurel și Eliza Isac) și fraților (Aurel jr. și Valeria). Următoarea serie, *Activitate profesională*, conține doar un dosar în care sunt păstrate rapoarte din perioada 1919-1947. Documentele au legătură cu oficiul de Inspector al teatrelor pe care îl deține Emil Isac. Seria *Corespondență* include, în cele 59 de dosare, aproximativ 2000 de scrisori (primites și trimise). Mare parte dintre acestea au fost adresate lui Emil Isac, dar se păstrează și scrisorile primite de membri ai familiei (părinții și cei doi frați mai mari, Aurel jr. și Valeria). Din acest bogat fond putem descoperi rețeaua intelectuală cu care corespundea Emil Isac, scriitori, artiști plastici, actori, compozitori, personalități culturale și politice, dar și scriitori, oameni de cultură și de artă maghiari. În seria

Manuscrise există 52 de dosare, care conțin opera de-o viață a poetului clujean. Astfel, aici se regăsesc poezii, poezii în proză, piese de teatru și cursul universitar de estetică și istoria culturii pe care l-a ținut între 1926-1931 la Școala de Arte Frumoase din Cluj. În plus, există tăieturi din ziare, peste 800 de articole scrise de Emil Isac în ziarurile vremii. Acestea însumează 50 de ani de activitate ca publicist. Tot aici se mai găsesc interviuri și autobiografia poetului. În seria *Muzeul „Emil Isac”*, în cele 5 dosare, sunt reunite informații referitoare la deschiderea casei memoriale din anul 1955, la organizarea expoziției, dar și cele două cărți de onoare în care au semnat vizitatorii, mai mult sau mai puțin cunoscuți nouă astăzi. Seria *Varia* cuprinde afișe înrămate, desene de Eliza și Emil Isac și diferite cărți poștale sau fotografii cu tematică artistică, organizate într-un singur dosar. În sfârșit, seria *Fotografii*, conține 683 de piese. Aici sunt adunate trei albume de familie, negative pe plăci de sticlă, imaginile lui Emil Isac și ale familiei sale, precum și câteva fotografii ale unor personalități culturale din prima jumătate a secolului XX.

Proiectul cultural Emil Isac – muzeul din bibliotecă

Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj și-a propus promovarea fondului personal Emil Isac într-o manieră modernă și accesibilă. Proiectul cultural a pornit de la dorința de a valorifica un fond unitar, care conține mai multe tipuri de obiecte, specifice bibliotecilor, arhivelor, muzeelor și galeriilor de artă. Proiectul cultural *Emil Isac – muzeul din bibliotecă*, a fost co-finanțat de către

²⁶ Pentru un studiu extins pe acest subiect, care conține și catalogul cărților cu dedicații și transcrierea acestora, Liana Vescan, „Lui Emil Isac... Cărți cu dedicație din Fondul «Emil Isac»”, în Ghizela Cosma, Anca Docolin, Liana Vescan, *Muzeul din bibliotecă: Fondul Emil Isac*, vol.

I Istorie, bibliofilie, biblioteconomie, (Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2017), 141-222. A se vedea și cele 107 pagini din arhivă, o listă a cărților cu autograf, *Fondul Emil Isac*, Muzeul Emil Isac, cutia 1, dosarul 4.

Administrația Fondului Cultural Național și a avut ca perioadă de desfășurare 15 iunie – 15 noiembrie 2024. Obiectivele generale au vizat crearea unei pagini web dedicată muzeului virtual Emil Isac, un punct de acces unic către întreg volumul de informații realizat de bibliotecă de-a lungul timpului; îmbunătățirea experienței de vizitare a spațiului expozițional „Emil Isac”; desfășurarea de ateliere educaționale (pedagogie muzeală) cu scopul de a atrage atenția asupra importanței studierii, valorificării și protejării culturii materiale, ca element în conturarea unei identități și îmbunătățirea culturii generale. La realizarea proiectului a participat o echipă formată din trei bibliotecari (sprijiniți în demersul administrativ de colegi din diferite departamente) în colaborare cu reprezentanți din partea Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei și Universitatea de Artă și Design Cluj. Beneficiarii proiectului cultural sunt: persoanele din sistemul educațional local, utilizatorii bibliotecii și turiștii de orice vârstă și proveniență, dar și vizitatorii „digitali”, adică persoanele care vor accesa de la distanță produsele virtuale.

Componenta principală a proiectului cultural *Emil Isac – muzeul din bibliotecă* este site-ul web, cu același nume, care reunește resurse digitizate din fondul Emil Isac (acces spre *Catalogul colecțiilor. Emil Isac – muzeul din bibliotecă*), materiale auxiliare care vin în sprijinul cercetătorilor, dar și informații referitoare la posibilitatea de participare la activități culturale de promovare a memoriei poetului Emil Isac. Pagina web este accesibilă atât în limba română cât și în limba engleză, există posibilitatea de a mări caracterele scrisului pentru persoanele cu deficiență de vedere și, de asemenea, se face trimitere și spre contul de pe platforma de socializare Facebook de promovare a proiectului. Prima componentă a site-ului este „povestea digitală” referitoare la

viața, opera literară și activitatea publică a lui Emil Isac, împărțită în șase teme mari: *Emil Isac și familia Isac, Activitatea literară, Activitatea publică, Corespondența, Mozaicuri biografice și Muzeul memorial „Emil Isac”*. Fiecare narațiune se construiește cronologic pe baza documentelor de arhivă din Fondul Emil Isac, cu informațiile cele mai relevante, însoțite de imagini sugestive. Urmează subpagina *Despre proiect*, unde sunt semnalate informații cu privire la proiectul cultural co-finanțat de AFCN, partenerii din proiect, împreună cu un video de promovare a acestuia, dar și a spațiului expozițional „Emil Isac”, din Compartimentul Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală. În secțiunea *Resurse* sunt reunite materialele auxiliare: *biobibliografie selectivă* (informații biografice, lista lucrărilor realizate de Emil Isac, referințe critice la adresa operei poetului), *catalogul fondului de arhivă* (document în care e descrisă succint organizarea pe dosare a fondului de arhivă cu cele șapte serii: *Acte personale și de familie, Activitate profesională, Corespondență, Manuscrise, Muzeul „Emil Isac”, Varia și Fotografii*), *documente electronice* (trimitere către catalogul electronic al bibliotecii unde sunt scanate 519 cărți din biblioteca poetului), *catalogul cărților cu dedicație* (lista cu cele 254 de cărți împreună cu mesajele manuscrise pentru Emil Isac din biblioteca Isac de peste 1700 de titluri) și *contribuția la Biblioteca Digitală Europeană* (materialele selectate și digitizate din fondul de arhivă Emil Isac pe platforma Europeană: fotografii, corespondență, articole, interviuri în presă, broșura Muzeului memorial Emil Isac sau acte personale). La secțiunea *Activități culturale* sunt descrise cele două activități implementate în parteneriat cu școlile din județul Cluj în special, dar care pot fi organizate pentru orice alt grup cu programare prealabilă. Inspirația pentru aceste ateliere, *Acasă la Emil Isac și Emil Isac*

prin intermediul documentelor de arhivă, a fost fondul de arhivă deținut de bibliotecă, iar scopul acestora este de a promova colecțiile deținute, dar și de a contribui la procesul de educație a elevilor, dar și a oricărui utilizator al Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj.

*Catalogul colecțiilor. Emil Isac – muzeul din bibliotecă*²⁷ este anexa cea mai importantă a paginii web și este compus din 1516 descrieri cu metadata, împreună cu imagini sugestive, provenite din introducerea a 541 de obiecte în sistemul de catalogare în cloud Qulto Museum²⁸ de către echipa de proiect și un număr de 975 de exporturi din baze de date realizate de bibliotecă cu ocazia altor proiecte. Aici se includ contribuția la Europeana²⁹, la proiectul EuropeanaLocal³⁰, dar și la Biblioteca Digitală Europeană prin proiectul LoCloud³¹. Din prima categorie menționată au fost vizate pentru a fi cercetate și descrise integral piesele de mobilier și obiectele personale, grafica (tablourile), documentele de arhivă seria *Activitate profesională* și o selecție din seriile *Acte personale și de familie*, *Muzeul „Emil Isac”* și *Corespondență* (Emil Isac – Corespondență primită, literele A-E). Documentele descrise și digitizate în platformele proiectelor anterioare provin din seriile *Acte personale*, *Corespondență* și *Manuscrise*. Navigarea pe pagina catalogului

este intuitivă, facilitată de mai multe modalități de identificare a informațiilor dorite. Astfel, există posibilitatea de a vedea întreaga colecție digitizată prin parcurgerea paginilor virtuale, dar și realizarea de căutări simple și avansate în motorul de căutare de pe pagina de start a catalogului. De asemenea, în partea stângă a ecranului (din perspectiva privitorului) se poate activa butonul care înfățișează succesiv toate înregistrările potrivit unui număr de opt câmpuri după care s-a realizat descrierea obiectelor (artist/creator, datare, tip, material, tehnică, subiect, colecție și locul creării). Un aspect salutar este facilitatea de a selecta descrierile dorite și posibilitatea descărcării unui director care conține în mod unitar doar selecția dorită în format .pdf sau .ppt (împreună cu imaginile aferente). Fiecare obiect prezent în *Catalogul colecțiilor. Emil Isac – muzeul din bibliotecă* a trecut prin mai multe etape: selectare, cercetare și descriere. În acest mod, s-au realizat metadata cât mai ample care conțin informații referitoare la: denumire (titlu), artist/creator (persoană fizică sau instituție), datare (exactă sau aproximativă în funcție de secol), material, tehnică, dimensiuni, stare de conservare, descriere, subiect, număr de inventar, colecție, locul utilizării, nume asociate (persoane care nu sunt autori/creatori ai obiectului, dar au fost

²⁷ Catalogul poate fi accesat atât de pe pagina web a proiectului, cât și în mod independent de la următoarea adresă:

colectiispecialebjc.collections.qulto.ro/online-collection/-/results/init (accesat 03.12.2024). Merită de semnalat faptul că pagina este disponibilă și în limbile engleză și maghiară (doar câmpurile principale) și este ușor de utilizat de către utilizatorii slab văzători ai bibliotecii.

²⁸ Mai multe informații referitoare la produsele qulto qulto.eu/ro/muzee/ (accesat 03.12.2024).

²⁹ https://www.europeana.eu/ro/search?page=1&qf=DATA_PROVIDER%3A%22Octavian%20Goga%20Cluj%20County%20Library%22&qf=DATA_PROVIDER%3A%22Images%20of%20Old%20Cluj%22&query=Emil%20Isac&view=grid (accesat 04.12.2024).

³⁰ În proiect au fost digitizate și descrise documente de arhivă din Fondul Emil Isac, seriile *Acte personale* și *Corespondență*

<http://greenstone.bjc.ro/greenstone/cgi-bin/library.cgi?e=d-01000-00---off-0documen2--00-1---0-10-0---0---0direct-10-DC--4---Doc---0-1l--11-en-50---20-about-fei%2a--00-3-1-00-0-0-11-1-OutfZz-8-00&a=d&c=document2&cl=CL3.2.9> (accesat 04.12.2024).

³¹ O selecție din seria *Fotografii* a fost digitizată pe platforma <http://omeka.bjc.ro/omeka/collections/show/26>, iar din seriile *Manuscrise* și *Corespondență* http://jadox.bjc.qulto.ro/jadox/portal/search.psml#result_anchor (accesat 04.12.2024).

posesori sau au avut legătură cu acesta) și inscripție.

Altă componentă a proiectului a fost dezvoltarea spațiului expozițional „Emil Isac”, din sala Compartimentului Colecții speciale, memorie și cunoaștere locală, pentru o mai bună cunoaștere a poetului clujean, dar și a tendințelor de colecționare a diferitelor obiecte, de către intelectualii de la final de secol XIX și prima jumătate a secolului XX. Pentru aceasta, au fost achiziționate două vitrine expoziționale din sticlă, unde au fost expuse obiecte pe care vizitatorii să le observe îndeaproape. Astfel, în cele două vitrine sunt afișate: servieta poetului, fotografii, decorațiile pentru merite culturale primite de poet în perioada R.P.R., instrumente de scris, album de fotografii și un relief în bronz ce ilustrează chipul lui Emil Isac în basorelief.

Elementul inovator adus de proiectul cultural *Emil Isac – muzeul din bibliotecă* este terminalul de tip infochioșc, care transformă vizitarea într-o experiență interactivă, datorită multitudinii de informații imediate accesibile în format digital printr-un ecran tactil. Astfel, prin intermediul dispozitivului, pot fi cunoscute informații referitoare la 20 de obiecte reprezentative din Fondul Emil Isac (însoțite de imagini, trimiteri suplimentare sau chiar înregistrarea audio a vocii lui Isac în timp ce recită o poezie), contextul în care acestea au fost utilizate, dar și amintirea unor evenimente din viața poetului, aflate în conexiune cu acestea. Printre obiectele sau evenimentele descrise se numără: detalii referitoare la familia Isac prin intermediul unei fotografii de familie, biblioteca familiei Isac și cărțile cu dedicație primite de Emil Isac, informații referitoare la studiile urmate în perioada copilăriei și tinereții, prezentarea operei literare a poetului și a unor

manuscrise, tablourile din fond, corespondența poetului, ilustrarea pasiunii pentru desen prin câteva exemple, decretul de numire în funcția de Inspector al Teatrelor, sau informații referitoare la Muzeul memorial „Emil Isac” facilitate de documente de arhivă și cartea de onoare.

Contactul vizual al vizitatorilor cu elemente din moștenirea lui Emil Isac ajută privitorul să descopere cu ce obiecte și stiluri se identifica poetul, ce anume era important și util pentru a fi afișat la vedere, cum este portretizat în fotografii sau tablouri, grija față de bunurile personale prin starea de conservare a obiectelor păstrate sau acribia prin care au fost adunate documentele de familie importante (acte, manuscrise, tipărituri, fotografii).

Activitățile culturale organizate în cadrul proiectului *Emil Isac – muzeul din bibliotecă* au propus participanților noțiuni referitoare la istoria Clujului (finalul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, elemente din istoria comunistă locală și a literaturii române). Cele două ateliere propuse³², *Acasă la Emil Isac* și *Emil Isac prin intermediul documentelor de arhivă*, au avut ca participanți elevi de liceu (4 clase: clasa a IX-a, a X-a și a XI-a), dar și din ciclul primar (clasa a IV-a).

Atelierul *Acasă la Emil Isac* este destinat elevilor din clasele pregătitoare și gimnaziale, dar poate fi adaptat pentru orice vârstă, la cerere. Se axează pe o narațiune construită cronologic cu ajutorul documentelor privind viața, cariera lui Emil Isac și societatea clujeană din prima jumătate a secolului al XX-lea. Documentele (originale sau copii), care însoțesc și pe baza cărora se realizează povestea sunt materiale cu care participanții nu mai sunt familiarizați, precum: acte personale (extras din matricula botezaților, pașaportul din 1919),

³² Mai multe informații referitoare la cele două activități <https://bjc.emilisac.gulto.eu/cultural-activities> (accesat 02.12.2024).

situația școlară, diferite legitimații și decorații onorifice, numiri în funcție (Inspector al Teatrelor, din ianuarie 1920), fotografii, desene, manuscrise ale unor poezii sau ale cursului universitar de estetică.

Al doilea atelier, *Emil Isac prin intermediul documentelor de arhivă*, organizat sub forma unei activități pe grupe, se adresează elevilor din ciclul liceal de învățământ, dar și adulților. Din dorința de a atrage atenția asupra documentelor de arhivă, dar și a importanței conservării acestora, se pun la dispoziția participanților cinci tipuri de manuscrise (copii): acte personale, manuscrise ale operei și activității profesionale, corespondență, fotografii, autobiografia lui Emil Isac. Participanții, îndrumați de bibliotecar identifică și prezintă informații referitoare la viața, opera și activitatea profesională a poetului clujean prin intermediul surselor primare. Cele două ateliere au ca scop dezvoltarea de cunoștințe, aptitudini și abilități precum: dobândirea de informații referitoare la intelectualii români din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și al XX-lea, analiza de surse primare, sintetizarea de informații, exprimarea liberă sau citirea de manuscrise.

Pledoarie pentru promovarea personalităților clujene

Proiectul cultural Emil Isac – muzeul din bibliotecă, co-finanțat de Administrația Fondului

Cultural Național, reprezintă un punct de pornire și un model de bune practici în promovarea unui fond particular deținut de o instituție de cultură românească. Datorită obiectivelor propuse și implementate, o parte însemnată a colecției de obiecte a Fondului Emil Isac este accesibilă în format fizic utilizatorilor și turiștilor prin reorganizarea spațiului expozițional „Emil Isac”, dar și în mediul virtual prin intermediul paginii web a proiectului, care însumează o serie de resurse utile. Mai mult, o componentă semnificativă a proiectului are în vedere ca, pe viitor, să fie organizate în mod constant activități de educație în care beneficiari principali să fie elevi din instituții de învățământ, pentru a contribui la o mai bună cunoaștere a istoriei locale.

Obligația morală a bibliotecii, ca unic păstrător al acestei moșteniri, este de a conserva, promova și digitiza colecția pentru a face ca atât figura poetului clujean să fie cunoscută și înțeleasă în complexitatea sa, cât și societatea clujeană din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Prin proiecte viitoare se dorește identificarea de soluții inovatoare pentru promovarea patrimoniului bibliotecii în mediul virtual și fizic, cu diversificarea publicului țintă, sprijinirea demersurilor educative și realizarea de studii de specialitate.